

První sbírka prací prózou psaných pana Antonína Sovy, který stojí v první řadě moderní naší literatury a je z nejcelejších jejich hodnot a největších přítom našich nadějí, je právě tak zajímavá, bohatá, jemná a individuální jako jeho sbírky básnické. Křehký, jemný, sarkastický, křečovitý, svrchovaně sensitivní až do zhnusení, huboko a vášnivě s hořkým, bolavým a cynickým zadostučiněním a psychologickou úporností se zarývající do smutných otrávených šachet a spodů duše — takový, jak známe ho z veršů, stojí znova pan Sova před námi, hlava zvláštního polohněvivého a polosarkastického kouzla s melancholickým stínem vrženým přes všecko a zahalujícím všecko.

Jaká nervová, fluidem prolnutá a prochvělá, v nejvlasovější třepení dojmů, pocitů a nálad vssátá je ta próza! Jak vnímá všecken prach pocitů a vněmů, jak ssaje každou jiskru života a pohybu vystřelenou a rozvlněnou ve vzduchu, vodách, travách a světle! Jak bolavě, horečně, zlomkovitě a chtivě třese se každý dojem na jeho rozcitlivělem objektivu! Příroda, toto jeviště a dekorace jeho duševních dramát a meditací, není lhostejné, hrubými, silně nanášenými barevnými skvrnami potřené plátno. Přečtete si jen některé místo z oddílu *Lyrické vteřiny duše*. Všecko tak strašně a úsilně splývá s duševním životem subjektu, přechází v ně a vlivá se v ně v jediné spojené, dychtivé fluktuaci, pravém náladovém citění, vzájemné resonanci vztahů a navázané a podmíněné vzájemnosti. Slovo neplatí tu nic skoro samo

sebou, není tučná, pompésní, zvučící, „malebná“ a „plastická“ fráze, není dekoračním strakatým cárem, nýbrž je právě jen nej-subtilnějším, nejpovolnějším a nejřidším *vodičem* vznětu, dojmů, nálady, navázaného psychického proudu. Naleznete partie, kde slova jsou řídká jako vzduch, kterým pronikají a jenž nese vlny světla a vjemů. Zde jsme na míle daleko od toho *objektivního* a *malířského*, jen a jen *popisného* tradování přírody, které se pěstuje jako *samoúčelný genre*, které opatrným a vypočítavým zrakem vybírá z ní detaily, jež pak kupí na sebe a rozprádá a vykořisťuje ve všech světelných a dekoračních efektech. Takovéto nazírání na přírodu, ryze popisné a ryze reprodukční, je v jádře protiumělecké, poněvadž nerespektuje nejpodstatnější a nejdůležitější prvek: *vztah přírody, impresi její na určitý psychický podmíněný subjekt*. Vede si docela izolovaně, *virtuosně* a tím *chladně*, *sobecky*, *akademicky* . . . třeba se vyskytovalo, jak již bývá, i u spisovatelů, kteří se proklamují nebo jsou pokládáni za revolucionáře a naturalisty.

Pan Sova neuvázl na tomto obmezeně realistickém stanovisku. U něho není příroda objekt deskripce a parafráze . . . u něho je psychickým prvkem, citovým a ideovým koeficientem, živlem psychisace, symbolisace, ideace. Splývají s duševním děním ty všecky dojmy přírodní, jsou právě *individuální, subjektivní život duše sám*, která je v nich vpředena a do nich vmotána, zakleta a roztržena, takže nelze rozhodovat pravítkem mezi příčinami a účinky . . . jediný, širý, na podlohách podvědoma a beztvorosti stavěný akord. Přicházejí z ní hlasy, které šeptají melancholické a posměvačné pohádky života, vybíhají do cesty tvary tajemné jako nápověď a živé jako osud, z nichž lze hádat a s nimiž se lze přít, oči listí a vln se prohlubují a dostávají smysl a duši, zacuká v nich bolest, zatmí se lítost, zhloubí veliká oklamaná touha lásky i hněvu. Pravá próza lyrická, rozcitlivělá a horečná, náladová a sešeřelá, která vnějším aparátem dojmů reprodukuje vnitřní světy citů, muk, ran i žluči. Je v ní již formově ten látkový obsah bolesti, napětí, křeči a touhy, který

později v povídkověji komponovaných číslech, *Anně a Rozvíření samotářských strun*, je podán objektivněji strukturou děje a formací figur.

V obou těchto povídkách je vnější struktura děje věci vedlejší a také do jistého stupně i pevná profilace charakterů, určitost a přehlednost linií a motivace typickými sklony vnitřními nebo přesně určenými vlivy vnějšími. Hlavní věci, o niž p. Sovovi i v těchto povídkověji rozvržených impresích a meditacích duševních jde, je ta základní podvědomá nota, to charakteristické, hudební, řekl bych, zbarvení figury, ten buď docela neracionální nebo špatně logice dostupný základní temný podklad každé duše, ty duševní bažiny a rašeliniště, ty houpavé nejisté půdy elementárnosti a osudnosti, z nichž vyvěrá všechn život a jimiž, dělej co dělej, je podmíněn a určen, prolnut a nassát.

Ty základní tóny, *klíčové*, jak říkají Angličané, těch několik temných basových akordů udeří básník a položí již figuru pro celou práci. Tak je tomu hlavně v posledním čísle, v „Rozvíření samotářských strun“. Mladé děvče, rozkypělé v prvním vyvření mladých štáv, naivně entusiastický učitel a hlavně otrávený, cynický, střízlivě experimentátorský, životem zmrskaný a přitom přece nevyrovnaný s ním posud, poněvadž rozdrážděný nad ním literát — to jsou všecko hlavy položené v těch několika základních charakteristických skvrnách, z nichž číší týž temný, zlobný a ironický polosmutek, polohněv, polonuda a pololitost, jakou v nás vyvolá prázdný neutrální rozběh rozzívaného děje samotného. Něco nezprostředkovaného, osudného, zlobného, podivného a nemožného jako je sám život, visí nad nejednou partií těchto p. Sovových próz a tvoří jich originální notu, jich poctivě vniternou a bolestnou intonaci.

Pro lidi lineární, kteří milují geometrické vzorečky povah a duší a střízlivou pravidelnost dresury, tato kniha prózy ovšem není. Těm bude se zdát dokonce snad i „nepravděpodobnou“, „fantastickou“ a „paradoxní“. Ale duše bolestné a znající život, tu strašnou fantastiku i pravdu jeho zároveň, tu strašnou drzost

i smělost jeho osudu a celou pánovitou, podvodnou jeho dobrodružnost, opile jím a zrazené v něm, pochopí a nepodiví se.

Charakterisoval sebe i své umění dobře básník v jednom čísle *Lyrických vteřin*: — „Říkám to a chci, aby se mi lidé vysmáli jako ubožáku, hotoví a hladcí, rozřešení jako matematická rovnice již při narození. Nebo lidé ti nezajímaví, od narození rozřešení, mohou si zakládat na tom, že se v nich ničím nemůže hnout, aniž by se porušil přesný a předem daný počet. Ale moje duše chce být paskvilem na tyto předem dané rovnice.“ (Str. 61.)

P. S. *Próza* p. Sovova vyšla v apartní a přece distinguované úpravě v nové sbírce moderních knih, p. Kosterkově *Symposiu*. Není pochyby, že podniku takového je v naší literatuře svrčovaně potřebí. Moderní, samotářská, svou cestu pracně si probíjející a po nových, ryze uměleckých stezkách slídící kniha *česká* nemá dnes nikde přístřeší. Oficiální nakladatelé, kteří spekulují na pudry vulgárnosti, bývají pravidelně před ní upjati až po bradu, v níž sídlí všecka příslovečná knihkupecká energie a podnikatelská odvaha, nebo docela až pod nos, který výborně větří, co začpí příjemně do nosu p. t. publiku a co tedy „potáhne“. *Vzdělávací knihovna*, která pèle-mèle bez plánu přináší věci opravdu umělecké vedle pouze sensačních a pověstných, je věnována jen překladům autorů cizích a *Knihovna Moderní revue* podává již v názvu svůj exkluzivismus. Proto čekáme od *Symposia* mnoho dobrého i obrodného.